

L'ara aplaudim massa?

El públic català té tradicionalment fama d'eixut, però també hi ha veus que es queixen de massa efusivitat en els concerts de clàssica. ¿Com es regula l'aplaudímetre?

TEXT LAURA SERRA

Era l'última òpera de la temporada al Gran Teatre del Liceu. La crítica de *Luisa Miller*, de Verdi, a l'ARA destacava les dues grans veus protagonistes: "Els extraordinaris Piotr Beczala i Sondra Radvanovsky posen punt final a l'era Schepelmann". I un lector melòman afegia un comentari *hater* a la notícia: "Hi falta la valoració del públic. 13 interrupcions per aplaudiments, una per ària destacada, com ja està sent habitual en totes les òperes representades al Liceu", criticava, i qualificava les interrupcions d'"injustificables". "Hi ha àries excepcionals, però no totes les àries de la pràctica totalitat d'òperes de la temporada ho són. ¿Podem parlar de mediocritat del públic i manca de cultura musical o encara no?", plantejava aquest lector tarragoní. El públic escènic català té tradicionalment fama d'eixut i –potser per extensió del tòpic– garrepa amb els afalacs... ¿Resulta que ara ha canviat i aplaudeix massa?

El mateix crític de l'ARA respon al lector: "A *Luisa Miller* estava plenament justificat perquè és un tipus d'òpera concebuda a partir de formes tancades, i quan s'acaba l'ària o el duet el mateix Verdi ja preveia que allò s'aplaudís. És més, a l'època la gent aplaudia tant que acabaven bisant les àries, i l'òpera durava molt més del normal –explica Jaume Radigales–. Una altra cosa és una simfonia, que té quatre moviments, o un concert de lied en el qual hi ha tres lieds d'un compositor seguits; això tradicionalment no s'ha d'aplaudir. O una òpera de Wagner, que ja no et deixa espai per aplaudir". El crític recorda un concert en què el director Christopher Hogwood, davant els "xxxxt!" del públic que censuraven els aplaudiments, es va girar i va agrair el gest a l'audiència. "A Mozart li encantava veure com reaccionava la gent davant una melodia o una frase", els va explicar.

"En aquella època la vivència del concert era més semblant a una *jam session* d'ara", corrobora Xavier Puig, director de l'Orquestra Simfònica del Vallès. "Hi ha moviments intermedis que es presenten a l'aplaudiment i d'altres que no –continua–. També hi ha finals d'obres en *pianissimo* on l'aplaudiment queda postis i seria més lògic deixar-nos reflexionant sortint del concert en silenci però sempre hi ha el «bravo» inoportú del qui vol demostrar que coneix l'obra... Jo estaria a favor de l'espontaneïtat, mentre no molesti els altres oients, més que no pas de la tradició", opina el músic.

Una experiència social

No fa tant que, en les sessions de cinema de barri, s'aplaudia l'entrada del setè de cavalleria i proeses d'aquest calibre. Avui, en canvi, són poc habituals els aplaudiments als cinemes, amb excepcions puntuals de fenòmens com *Bohemian Rhapsody* i sagues com *Star Wars*. Al Festival de Sitges hi ha un codi no escrit que convida a aplaudir les escenes més excessives, explícitament violentes i que s'escapin de la lògica: se celebren esclafaments, talls, trencaments i altres mutilacions pirotècniques... Però tampoc no s'hi val tot: quan la violència és més crua, realista i sòrdida que festiva, no toca. I sempre surten comentaris de gent molesta o desconcertada per la incontinència dels veïns de butaca. La crítica i programadora del festival Desirée de Fez s'ho explica per "l'actitud festiva" del gran públic. "A mi, com a espectadora, em genera tensió però no em molesta. No crec que el públic no sàpiga quan ha d'aplaudir o que sigui poc sensible. Estic convençuda que si la pel·lícula la veïssin a casa no tindrien l'actitud de celebració", explica.

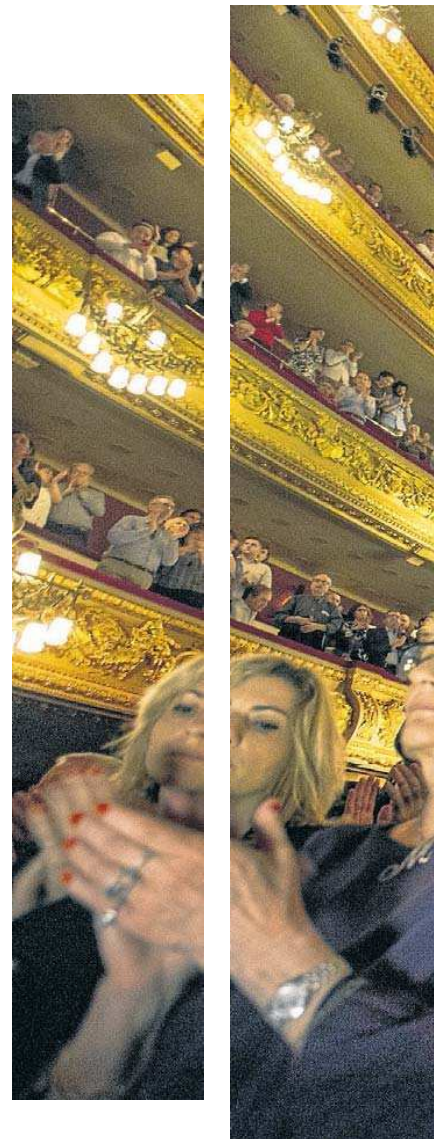
Sitges és un esdeveniment social i és una comunitat. Com en la música clàssica, s'hi reuneix públic experimentat i públic aficionat, i això pot generar un cert desencaix. Per exemple, va passar el 2018 amb *La casa de Jack*, de Lars von

Trier. "No tots els espectadors tenen les mateixes eines per desxifrar certs codis. Si no tens tota la informació, una pel·lícula d'aquesta ambició et pot generar confusió i pot fer que riguis quan no toca, o al revés. Ens hem de posar més en el lloc de l'espectador. Jo crec que mai no és una falta de respecte o atenció, sinó una qüestió de context i d'eines", afirma. Al capdavant, si es coarta el públic i se sacrifica el fet cultural, se l'allunya i se l'expulsa de la comunitat. De Fez afirma que, en temps de visionats domèstics solitaris i silenciosos, enyora les experiències socials: "Avui, quan se celebra alguna cosa al cinema, m'emociona més".

Al contrari del que es podria pressuposar, són els crítics i professionals –justament els més experts en la matèria– els que toleren millor els aplaudiments, fins i tot si estan fora de lloc. "Em sembla bé respectar l'audiència dels altres, però fariem un favor recuperant la vivència menys formal de la música. Com a l'òpera o al futbol! També els xiulets i els tomàquets, si call!", exclama Xavier Puig. "Qui ets tu per dir «No es pot aplaudir»? Una cosa és la tradició i una altra és l'entusiasme vital del públic en un moment concret", defensa Jaume Radigales, al marge de si falta o no cultura musical a la platea.

La llibertat de deixar-se anar

Com més diversa sigui l'audiència més probabilitats hi ha que hi conviuguin reaccions diferents. En realitat seria un senyal positiu, perquè s'eixampla el públic de les arts més enllà dels cenacles clàssics. Passa quan el públic és turista o quan és més jove que de costum. Les funcions del Liceu *under 35* en van ser un exemple. El baríton Josep-Ramon Olivé va actuar a *Tosca*: "Vaig notar més energia i efusivitat, sobretot al final. Contrastava amb les altres funcions, quan pots hi ha gent més avesada a l'òpera", diu. "És molt xula aquesta barfada d'energia! Has de deixar que el públic expressi la seva opinió. Estem

molt absorbits per la idea romàntica del concert fosc i en silenci, i estem en una època en què s'ha de deixar més llibertat per expressar-se", afirma.

Olivé admet que en el lied o en la música barroca "s'agraeix més el silenci i, de fet, el públic ja és més expert i deixa els aplaudiments per al final, per seguir el viatge del concert". "L'òpera, en canvi, és un gènere més popular i pròxim al teatre, i la gent té la necessitat d'actuar com si fos en un concert de pop", diu el baríton. Jaume Radigales fins i tot s'atreveix a col·locar al cim de l'aplaudímetre els amants de l'òpera: "Són més eixelebrats que el públic de música clàssica i més que el de teatre. I ho són més els del Liceu que els del Real".

Marc Serra, regidor de la companyia La Perla 29, d'Oriol Broggi, afirma que una funció darrere l'altra els aplaudiments s'assemblen molt, però com que són "enganxosos", quan hi ha algun espectador més sorollós arrossega els altres. "És com amb el riure. Si algú co-

La platea del Gran Teatre del Liceu dempeus en l'acte d'homenatge a Montserrat Caballé el 8 d'octubre passat. MANOLO GARCÍA

mença, hi ha cert alliberament i el públic es deixa anar", descriu. En el seu cas, el baròmetre de l'èxit ja no són només els aplaudiments sinó també el fet de si aconseguen que el públic es posi dret o no. I això sí que va car.

Serra també ha notat que el públic és més cridaner, que acompanya l'aplaudiment de xiulets i braves, "potser perquè avui és més a prop o coneix més els artistes", suggereix. "El públic no és tan cerimonial i és més col·lega, la gent és més desvergonyida, més a l'americana", afirma. Un expert en aplaudiments com el regidor de concursos i dramàtics per a televisió Àlex Baldomà hi coincideix: "Potser la societat actual és més desinhibida o més sincera, i emparats en el grup perdem més fàcilment la vergonya".

Aplaudir en un funeral

Els aplaudiments han conquerit espais abans silenciosos. Avui s'aplaudeixen vols d'avió, rodes de premsa, minuts de silenci, presentacions de tesis doctorals,

classes de pilates i rituals com un enterrament o un casament: el funeral privat de Montserrat Caballé va acabar amb una ovació de més de dos minuts. "L'aplaudiment és un signe d'aprovació respecte a un estímul i això està molt determinat per la norma social del grup. Fins i tot les emocions poden estar condicionades per la norma de grup", explica Immaculada Armadans, professora de psicologia social de la Universitat de Barcelona (UB). D'aquí ve que es possessin ploraneses als enterraments, claca als espectacles o, dècades després, animadors als platós de televisió buscant l'efecte contagi. "És molt senzill -afirma el catedràtic d'antropologia de la UB Manuel Delgado-: s'ha d'aplaudir quan toca. És una convenció. Has de saber en quin context estàs i quin és el codi que regeix les conductes protocolitzades i, per tant, adequades".

Àlex Baldomà, que es va "avorrir" de demanar aplaudiments reglats per als concursos, també corrobora que en programes com *Cròniques marcianes* o

Crackòvia "en els últims anys fins i tot calia aturar els aplaudiments, perquè semblava que el públic coneixia les regles del plató o senzillament se'l feia seu, anaven solets". S'havien après la litúrgia. "Un aplaudiment és un acte ritual, un acte repetitiu d'ordre simbòlic. És la resposta del grup a una intervenció pública. La llargada i la intensitat de l'aplaudiment o de l'esbrancada, que és el seu revers, depenen de l'acord involuntari entre persones que coordinen la seva reacció de manera automàtica, gairebé telepàtica. No hi ha un catàleg o un manual de bones pràctiques. És una forma de comunicació col·lectiva. No hi ha res més trist que començar a aplaudir i quedar-te sol", observa Delgado.

¿Però així, com es poden canviar els protocols socials? "Canvien permanentment. Amb la mateixa praxi. Potser l'aplaudiment després de cada ària s'acabarà imposant per la pràctica", augura el professor d'antropologia. Puristes i talibans, prepareu-vos. ♦

El llibre del dia

LUCÍA LIJTMAR
ESCRITORA I PERIODISTA

"O'Farrell m'ha esgarrifat i encisat a parts iguals"

TEXT ANNA CORNUDELLA

Fa uns quants dies l'escriptora Marta Orriols va recomanar *Visc, i visc, i visc* (L'Altra, 2019), de la nord-irlandesa Maggie O'Farrell. Avui una altra escriptora, Lucía Lijtmaer, tria el mateix llibre. Lijtmaer, que també és periodista cultural i presentadora juntament amb la guionista Isa Calderón del *late show* feminista *Deforme semanal*, n'anomena la versió castellana: *Sigo aquí* (Asteroides, 2019). Ella l'acaba de llegir: "El recomano molt".

Segons la periodista i escriptora, el llibre d'O'Farrell tracta d'"una qüestió sobre la qual és difícil de parlar: com de vulnerables som davant la mort". "Ho fa des de la quotidianitat, amb una estructura interessant que passa per totes les vegades que l'autora ha estat a punt de morir al llarg de la vida". Són precisament disset els moments pròxims a la mort que la nord-irlandesa relata en aquesta obra, que és autobiogràfica i representa el primer text de l'autora que s'allunya del terreny de la ficció. Aquest nou camp en què s'ha endinsat O'Farrell l'acosta als interessos de Lijtmaer, que escriu no-ficció (l'últim, l'assaig *Ofendidos* a Anagrama).

Lijtmaer considera que *Sigo aquí* et convida a la reflexió íntima: "Serveix per desgranar el nostre pas fútil, però apreciat, pel món, i mirar-se a una mateixa al mirall". Tot i així, la lectura que ha fet de l'obra és tan recent que encara no sap dir de quina manera l'ha influenciat. "De moment m'ha esgarrifat i encisat a parts iguals", confessa.

Lijtmaer també ha llegit *Aquest deu ser el lloc* (L'Altra, 2017) de la nord-irlandesa: "No té res a veure amb aquest llibre, és pura ficció, però el tema, d'alguna manera, és semblant: com és de fràgil la vida, i com passa de ràpid", diu Lijtmaer sobre una novel·la que afirma que també li va agradar molt. ♦

SIGO AQUÍ

MAGGIE O'FARRELL
ASTEROIDE
TRADUCCIÓ DE
CONCHA CARDEÑOSO
272 PÀG. / 19,95 €